

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 61/2018-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 13. júna 2018 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika, zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Mojмира Mamojku o sťažnosti [REDACTED], zastúpeného JUDr. Katarínou Dušákovou, advokátska kancelária, Považská 26, Košice, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu zaručeného čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a jeho práva na slobodu a bezpečnosť zaručeného čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 5 Tos 69/2017 z 25. júla 2017 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED] na osobnú slobodu zaručené čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na slobodu a bezpečnosť zaručené čl. 5 ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 5 Tos 69/2017 z 25. júla 2017 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 5 Tos 69/2017 z 25. júla 2017 z r u š u j e .

3. Krajský súd v Banskej Bystrici je p o v i n n ý [REDACTED] uhradiť trovy právneho zastúpenia v sume 312,34 € (slovom tristodvanásť eur a tridsaťštyri centov) na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. Kataríny Dušákovej, advokátska kancelária, Považská 26, Košice, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti [REDACTED] n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. októbra 2017 doručená sťažnosť [REDACTED], Vyšná Slaná 219 (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného JUDr. Katarínou Dušákovou, advokátska kancelária, Považská 26, Košice, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na osobnú slobodu zaručeného čl. 17 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a jeho práva na slobodu a bezpečnosť zaručeného čl. 5 ods. 4 Dohovoru ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Tos 69/2017 z 25. júla 2017 (ďalej len „namietané uznesenie“).

2. Z obsahu sťažnosti a zo súvisiaceho súdneho spisu vyplýva, že voči sťažovateľovi bolo vedené väzobné trestné stíhanie pre trestný čin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa ustanovení § 172 ods. 1 písm. a), c) a d) a ods. 3 písm. c) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“).

3. Na základe žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby z 10. júna 2017 rozhodol Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) uznesením sp. zn. 4 Tk 4/2016 z 3. júla 2017 o prepustení sťažovateľa z väzby a o nariadení dohľadu probačného a mediačného úradníka, ako aj o nariadení ďalších povinností a obmedzení

podľa ustanovení § 80 ods. 2 a § 82 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“). Na základe sťažnosti prokurátora podanej proti uvedenému rozhodnutiu krajský súd namietaným uznesením prvostupňové rozhodnutie zrušil, žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby zamietol a jeho väzbu dohľadom aprobačného a mediačného úradníka nenahradil.

4. Sťažovateľ v sťažnosti doručenej ústavnému súdu argumentuje, že mu písomne odôvodnená sťažnosť prokurátora, na základe ktorej bolo prvostupňové rozhodnutie o vyhovení jeho žiadosti o prepustenie z väzby zrušené, nebola nikdy doručená a nebola doručená ani jeho obhajcovi, preto nemal možnosť oboznámiť sa s jej obsahom, a teda sa k nej ani vyjadriť. V takomto postupe sťažovateľ vidí porušenie princípu kontradiktórnosti konania a vo svojom výsledku porušenie jeho označených práv zaručených ústavou a dohovorom.

5. V nadväznosti na uvedené sťažovateľ žiada, aby ústavný súd rozhodol o jeho sťažnosti nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jeho základného práva na osobnú slobodu zaručeného čl. 17 ods. 5 ústavy a jeho práva na slobodu a bezpečnosť zaručeného čl. 5 ods. 4 dohovoru namietaným uznesením krajského súdu a priznal tiež sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie v sume 10 000 €, ako aj úhradu trov konania.

6. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 61/2018-9 zo 7. februára 2018 sťažnosť sťažovateľa prijal na ďalšie konanie.

7. Krajský súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti sťažovateľa doručenom ústavnému súdu 3. apríla 2018 prezentoval túto argumentáciu:

„Zo zberného spisu, ktorý ako jediný má krajský súd v súčasnosti k dispozícii (telefonicky zistené na Okresnom súde Banská Bystrica, že spis 4Tk/4/2016 je od februára 2018 na Ústavnom súde Slovenskej republiky) a ktorý Vám v prílohe zasielam, sa nedá zodpovedne vyjadriť k obsahu sťažnosti sťažovateľa. Zo zberného spisu nie je zrejmé, kedy Krajský súd v Banskej Bystrici obdržal obsah sťažnosti prokurátora a ako s touto sťažnosťou naložil. Iba z obsahu uznesenia sp. zn. 5Tos/69/2017 možno konštatovať,

že obsahom sťažnosti bol iba názor prokurátora o neexistencii výnimočných okolností prípadu, ktorých existencia je zákonnou podmienkou pre možnosť nahradenia dôvodov väzby (§ 80 ods. 2 Tr. por.) dohľadom probačného a mediačného úradníka.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že vo všeobecnosti Trestný poriadok neupravuje povinnosť doručovať obsah sťažnosti oprávnených stranám tak, ako je to napríklad v prípade odvolania (§ 314 Tr. por.).

Judikatúra ústavného súdu (napr. III. ÚS 192/05) má však významný vplyv na procesný postup sudcov, najmä v súvislosti so zabezpečením kontradiktórnej povahy konania a rešpektovanie princípu „rovnosti zbraní“. K tejto problematike vzhľadom na procesnú neupravenosť pri rozhodovaní o väzbách venuje vedenie Krajského súdu v Banskej Bystrici preto osobitnú pozornosť, kde posledne predseda krajského súdu informoval členov trestnoprávneho kolégia na posledný aktuálny nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý sa týka danej problematiky s tým, aby s týmto nálezom (I. ÚS 165/2017 z 19. júla 2017) boli oboznámení všetci sudcovia trestnoprávneho kolégia a aby zabezpečili jeho plnenie.

I z uvedených dôvodov, najmä však vzhľadom na dlhodobú a ustálenú judikatúru Ústavného súdu Slovenskej republiky som preto toho názoru, že napriek tomu, že o väzbách je potrebné rozhodovať prednostne a urýchlene, obsah sťažnosti mal byť poskytnutý sťažovateľovi, resp. jeho obhajcovi ešte pred rozhodnutím krajského súdu tak, aby mu bola poskytnutá príležitosť obhajovať svoje záujmy za podmienok, ktoré ho nepostavia do podstatne nevýhodnejšej pozície v porovnaní s druhou stranou (prokurátor).

Vzhľadom na to, že krajský súd nemá k dispozícii originál spisového materiálu, vyjadrujem sa preto iba vo všeobecnosti s tým, že za daných okolností ponechávam na zváženie Ústavného súdu Slovenskej republiky, či došlo k porušeniu namietaných práv sťažovateľa. Súčasne Vám v prílohe zasielam zberný spis Krajského súdu v Banskej Bystrici 5Tos/69/2017. “

8. Predseda krajského súdu v predloženom vyjadrení zároveň prezentoval súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej v zmysle § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej

republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

9. K predmetnému vyjadreniu krajského súdu zaujala stručné stanovisko právna zástupkyňa sťažovateľa, a to v podaní doručenom ústavnému súdu 2. mája 2018, v ktorom zotrvala na dôvodoch podanej sťažnosti a prezentovala názor, že si ochrana jeho práv v konaní pred ústavným súdom vyžaduje priznanie „finančnej kompenzácie“ pre sťažovateľa, keďže podľa jej vyjadrenia „v tomto štádiu už nemožno učiniť nápravu“. Právna zástupkyňa sťažovateľa v stanovisku doručenom ústavnému súdu zároveň oznámila, že sťažovateľ súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci samej.

10. Ústavný súd z obsahu sťažnosti a obsahu príslušného spisového materiálu okresného súdu zistil a zrekapituloval si v chronologickom slede tieto relevantné skutočnosti:

Proti sťažovateľovi bolo vykonávané väzobné trestné stíhanie pre trestný čin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa ustanovení § 172 ods. 1 písm. a), c) a d) a ods. 3 písm. c) Trestného zákona. Okresnému súdu bola 14. júna 2017 doručená žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu a nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka a ďalšími obmedzeniami. Krajská prokuratúra v Banskej Bystrici (ďalej len „krajská prokuratúra“) predložila 21. júna 2017 okresnému súdu stanovisko, v ktorom navrhla žiadosť sťažovateľa ako nedôvodnú zamietnuť. Okresný súd na svojom zasadnutí 3. júla 2017 vypočul sťažovateľa k podanej žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu a po vyjadrení prokurátora krajskej prokuratúry rozhodol uznesením sp. zn. 4 Tk 4/2016 o prepustení sťažovateľa z väzby a o nariadení dohľadu probačného a mediačného úradníka, ako aj o nariadení ďalších povinností a obmedzení podľa ustanovení § 80 ods. 2 a § 82 ods. 1 Trestného poriadku. Proti uvedenému prvostupňovému rozhodnutiu podal prokurátor krajskej prokuratúry bezprostredne po jeho vyhlásení v uvedený deň priamo do zápisnice sťažnosť (bez konkretizácie dôvodov sťažnosti). Krajskému súdu bol 6. júla 2017 predložený súvisiaci spisový materiál na rozhodnutie o podanej sťažnosti. Prokurátor krajskej prokuratúry predložil písomné

odôvodnenie podanej sťažnosti 11. júla 2017 okresnému súdu, ktorý toto písomné odôvodnenie následne, a síce 14. júla 2017 predložil krajskému súdu. Na neverejnom zasadnutí vykonanom 25. júla 2017 rozhodol krajský súd namietaným uznesením o sťažnosti prokurátora krajskej prokuratúry tak, že napadnuté prvostupňové rozhodnutie podľa § 194 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku zrušil, podľa § 79 ods. 3 Trestného poriadku žiadosť sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu zamietol a podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku väzbu sťažovateľa dohľadom probačného a mediačného úradníka nenahradil.

II.

11. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

12. Sťažovateľ v sťažnosti namieta porušenie svojho základného práva na osobnú slobodu zaručeného čl. 17 ods. 5 ústavy a práva na slobodu a bezpečnosť zaručeného čl. 5 ods. 4 dohovoru, ktoré vidí v porušení princípu kontradiktórnosti konania pri rozhodovaní o jeho žiadosti o prepustenie z väzby v rámci druhostupňového konania.

13. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu právo na osobnú slobodu je garantované čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a je v ňom obsiahnuté aj právo obvineného iniciovať konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie sa môže v zákonom určených prípadoch podmieniť zárukou. Súдне preskúmanie zákonnosti pozbavenia osobnej slobody kladie nároky na rýchlosť a kvalitu preskúmania. Väzobné konanie týkajúce sa rozhodovania o osobnej slobode obvinenej osoby musí spĺňať niektoré fundamentálne požiadavky spravodlivého konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj podľa

čl. 46 ods. 1 ústavy. Jednou z nich je aj procesná záruka kladúca dôraz na zachovanie princípu „rovnosti zbraní“ a z nej vyplývajúcej kontradiktórnosti konania (podobne napr. III. ÚS 402/08). Zásada rovnosti zbraní je jednou z charakteristík širšieho konceptu spravodlivého procesu, ktorý tiež zahŕňa právo, aby trestné konanie bolo kontradiktórne [pozri rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci Brandstetter proti Rakúsku, rozsudok z 28. 8. 1991, č. 11170/84]. Európsky súd pre ľudské práva zásadu rovnosti zbraní definuje ako požiadavku, aby každá strana konania mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju z pohľadu konania ako celku podstatným spôsobom neznevýhodňujú vzhľadom na protistranu (Nideröst-Huber proti Švajčiarsku, rozsudok z 18. 2. 1997, č. 18990/91; Foucher proti Francúzsku, rozsudok z 18. 3. 1997, č. 22209/93). Jej cieľom je dosiahnutie „spravodlivej rovnováhy“ medzi stranami sporu (Dombo Beheer B.V. proti Holandsku, rozsudok z 21. 10. 1993, č. 14448/88). V trestnom konaní nesmie byť postavenie obvineného zreteľne nevýhodné v pomere k obžalobe (Oyston proti Spojenému kráľovstvu, rozhodnutie z 22. 1. 2002, č. 42011/98). V rozhodnutí v spomenutej veci Nideröst-Huber proti Švajčiarsku ESLP navyše uviedol, že pri posudzovaní otázky rešpektovanie práva na spravodlivosť konania nezohráva úlohu, či stanovisko ku ktorému sa dotýčny nemal možnosť vyjadriť, malo nejaký vplyv na rozhodnutie príslušného vnútroštátneho orgánu, rovnako nie je podstatné, či toto vyjadrenie obsahuje nejaké nové skutočnosti alebo argumenty; je totiž na účastníkovi konania, aby sám posúdil, či si ten- ktorý argument vyžaduje nejaký komentár z jeho strany.

14. Sťažovateľ ako dôvod svojej sťažnosti vo vzťahu k namietanému uzneseniu krajskému súdu uvádza skutočnosť, že ho krajský súd vôbec neoboznámil s obsahom sťažnosti prokurátora krajskej prokuratúry, ktorú tento podal proti prvostupňovému rozhodnutiu o prepustení sťažovateľa z väzby. Z obsahu príslušného spisového materiálu ústavný súd zistil, že ani okresný súd, a predovšetkým ani krajský súd (pred svojím rozhodnutím) nedoručili strane obhajoby písomné odôvodnenie sťažnosti, ktorú uplatnil voči prvostupňovému rozhodnutiu o prepustení sťažovateľa z väzby prokurátor. Rovnako krajský súd v podstate ani inak neumožnil sťažovateľovi (prípadne jeho právnomu zástupcovi), aby sa k tomuto stanovisku vyjadril, keďže o veci rozhodol v druhom stupni na neverejnom zasadnutí bez vypočutia sťažovateľa.

15. Ústavný súd konštatuje, že postupom krajského súdu v druhostupňovom konaní bola nepochybne porušená jedna z požiadaviek spravodlivého procesu, a to kontradiktórnosť konania (a súčasne „rovnosť zbraní“), keďže sťažovateľovi nebolo umožnené zaujať stanovisko k zásadným argumentom sťažnosti prokurátora, ktorú tento podal v neprospech sťažovateľa a v dôsledku ktorej bolo pôvodné prvostupňové rozhodnutie zmenené. Ústavný súd zdôrazňuje, že všeobecný súd uvedené požiadavky spolutvoriace koncept spravodlivého procesu nemôže ignorovať.

16. Spôsob uplatnenia právomoci krajského súdu, ktorý nerešpektoval vymedzený princíp rovnosti, nie je zlučiteľný so základným právom sťažovateľa na osobnú slobodu zaručeným čl. 17 ods. 5 ústavy a jeho právom na slobodu a bezpečnosť zaručeným čl. 5 ods. 4 dohovoru, preto ústavný súd dospel k záveru o porušení označených práv sťažovateľa namietaným uznesením krajského súdu, tak ako to je uvedené v bode 1 výrokovej časti tohto nálezu.

III.

17. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti a svojim rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody, takéto rozhodnutie zruší. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie. Keďže ústavný súd konštatoval porušenie označeného základného práva sťažovateľa zaručeného čl. 17 ods. 5 ústavy a jeho práva zaručeného čl. 5 ods. 4 dohovoru, tak ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia, v zmysle § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde rozhodnutie krajského súdu zrušil. Vzhľadom na skutočnosť, že bol sťažovateľ medzičasom z väzby prepustený, postup vrátenia veci sťažovateľa na nové konanie krajskému súdu neprichádzal do úvahy, keďže o vzatí do väzby možno rozhodovať iba pro futuro, nie za dobu minulú (obdobne pozri II. ÚS 557/2012, II. ÚS 595/2012, I. ÚS 2014/05, III. ÚS 206/2017).

18. Sťažovateľ v sťažnosti žiada aj o priznanie finančného zadost'učinenia v sume 10 000 €, kde argumentuje nemožnosťou reparovať vzniknutý stav. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie. Ústavný súd pri rozhodovaní otázky priznania finančného zadost'učinenia aplikoval zásadu spravodlivosti, zohľadnil konkrétne okolnosti prípadu a zároveň sa riadil úvahou, že cieľom priznania primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy pociťovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou. Vyslovenie porušenia garantovaných práv sťažovateľa rozhodnutím krajského súdu a zrušenie napadnutého rozhodnutia predstavujú vo svojom súhrne podľa názoru ústavného súdu dostatočné zavŕšenie poskytnutej ústavnoprávnej ochrany, preto mu požadované primerané finančné zadost'učinenie nepriznal (bod 4 výrokovvej časti nálezu).

19. Sťažovateľ prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žiadal, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom, ktorých výšku nešpecifikoval. Pri stanovení výšky priznanej náhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľa vychádzal ústavný súd z ustanovení § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) s tým, že predmet konania pred ústavným súdom (konanie o sťažnosti v zmysle čl. 127 ústavy) je v zásade nevyjadriteľný v peniazoch a je nezameniteľný s primeraným finančným zadost'učinením alebo s hodnotou predmetu sporu, o ktorom sa koná pred všeobecným súdom (napr. I. ÚS 129/03, III. ÚS 11/05, III. ÚS 142/06). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2017 v konaní pred ústavným súdom sa určí ako 1/6 z výpočtového základu (t. j. zo sumy 884 €), čo predstavuje sumu 147,33 € a hodnota režijného paušálu sumu 8,84 €. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2017 (prevzatie a príprava zastúpenia sťažovateľa a tiež podanie sťažnosti), pričom za tretí úkon právnej služby (stanovisko k vyjadreniu odporcu) mu náhradu nepriznal, keďže ho nepovažoval za taký úkon, ktorý by nejak

prispel k bližšiemu objasneniu veci. Náhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2017 celkovo predstavuje sumu 294,66 €. K tomu bolo potrebné pripočítať dvakrát režijný paušál, teda 2 x 8,84 €, čo je suma 17,68 €. Celková výška priznanej náhrady trov konania tak predstavuje sumu 312,34 €. Trovy konania v určenej sume je krajský súd povinný zaplatiť sťažovateľovi na účet jeho právnej zástupkyne (bod 3 výrokovej časti nálezu).

20. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. júna 2018